

Framtidens arbetsliv – Teknologi och framtidstro för människan

Position antagen av styrelsen för Nordens Fackliga Samorganisation. Helsingfors, 26 april 2018.

Att den teknologiska utvecklingen medför att gamla jobb förändras eller försvinner samtidigt som nya uppstår är inget nytt. **Det nya är tempot i strukturomvandlingen.** Runt hörnet finns Artificiell intelligens, Internetplattformar, avancerade robotar och Big Data. Det är bara några exempel på innovationer och teknologier som blir allt mer sofistikerade och vars potential att förändra arbetsliv och samhälle är mycket stora. Ny teknologi, digitalisering, automatisering och robotisering kommer att påverka offentlig såväl som privat sektor, inom service såväl som inom handel och industri, oavsett kompetens och utbildningsnivå.

I den nordiska fackföreningsrörelsen har vi en positiv syn på ny teknik och strukturomvandling. En förklaring till detta är att den nordiska modellen med starka självständiga parter, genom kollektivavtal och omställningsprogram, bidrar till att teknologins vinster fördelas jämnt över samhället samtidigt som ökad produktivitet bidrar till ökad konkurrenskraft. Ny teknologi tillsammans med den nordiska modellen kan bidra till att uppnå målen om hållbar utveckling och grön omställning.

Våra samhällen har också upplevt stora förändringar förr, förändringar som vi gått stärkta ur. Att vi infört ny teknologi på den nordiska arbetsmarknaden har möjliggjort bättre arbetsmiljö, högre lön och mer välfärd. Det avgörande är – nu som förr – att arbetstagarna är en del av utvecklingen och att vinster från ny teknologi fördelas rättvist och jämnt. Att teknologin är för människan och ingjuter framtidstro.

Vi menar att Nordiska ministerrådets fokus på framtidens arbetsliv är angeläget, inte minst på grund av tempot i strukturomvandlingen. Visionen om "The Nordic-Baltic region: a digital frontrunner", de nordiska konferenserna som anordnas på temat "Future of Work" och det bidrag som ministerrådet ämnar spela in till ILO:s 100-årsjubileum är därför välkomna. Norden ska, även efter jubileet, verka för ett hållbart arbetsliv och att vinster och nyttoeffekter från ny teknologi fördelas rättvist och jämnt. För att uppnå detta är det viktigt att det nordiska bidraget fokuserar på anständigt arbete och välfärd, regleringar och investeringar.

Anständigt arbete och välfärd

- Grunden för ett konkurrenskraftigt och ekonomiskt jämnt samhälle är ett hållbart, inkluderande och rättvist arbetsliv, med respekt för fackliga och demokratiska fri- och rättigheter. Social dialog och anständigt arbete är avgörande för att vinster från ny teknologi fördelas rättvist och jämnt. Allt arbete kring sam- och framtidens arbetsliv bör därför stärka och stimulera social dialog och partssamverkan.
- Sysselsättningspolitiken ska vara dynamisk och aktiv i förhållande till alla grupper på arbetsmarknaden. I stigande grad kommer det att finnas behov av utbildning och kompetensutveckling när perioder av arbetslöshet uppstår på grund av nedskärningar, förändringar och omställning på arbetsmarknaden. Den grundläggande tryggheten på arbetsmarknaden måste säkras och stärkas genom goda arbetslöshetsförsäkringar.
- Riskerna med stigande ojämlikhet måste beaktas. Digitalisering får inte betyda att produktivitetens vinster koncentreras i allt färre händer och att nya arbeten är så dåligt avlönade eller innehåller så få arbetstimmar att dessa inte går att leva på. I ett digitaliserat arbetsliv måste konsekvenserna för beskattning och välfärd, såsom social- och arbetslöshetsförsäkringar, alltid beaktas. Goda lön- och anställningsvillkor är avgörande för hela samhället – nu och i framtiden.
- Ny teknologi ska bidra till en bättre arbetsmiljö. Ökad flexibilitet och effektivitet ska kompletteras med effektiva insatser som reducerar stress och nedslitning. Den psykiska arbetsmiljön är lika viktig som den fysiska.

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) är paraplyorgan för den nordiska fackföreningsrörelsen och samlar nästan 9 miljoner fackligt anslutna. NFS har sexton medlemsorganisationer bestående av Lands-, Tjänstemanna- och Akademikerorganisationerna i de nordiska länderna. NFS uppgift är att trygga ett nära samarbete mellan medlemmarna, ett samarbete som skall främja de fackligt organiserades intresse i vid mening, genom erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och samverkan kring gemensamma mål. Medlemmar i NFS är *LO, FTF* och *Akademikerne* i Danmark; *SAK* och *STTK* i Finland; *Samtak* på Färöarna; *SiK* på Grönland; *ASÍ, BSRB* och *BHM* på Island; *LO, YS* och *Unio* i Norge och *LO, TCO* och *Saco* i Sverige.

- Ny teknologi får inte kompromissa med det goda arbetslivet. Det ska komplettera. Ny teknologi ska skapa ett bättre liv för människor och bättre arbetsvillkor för medarbetare.

Regleringar

- Konsekventa och hållbara strukturer för ny teknologi ska vara på plats. Det ska finnas plats för ny teknologi i lagstiftningen – men vi ska också se till så att gällande lag efterlevs och att skatt betalas. I EU och Europa ska Norden vara i framkant vad avser en förnuftig och modern lagstiftning i en digital värld.
- Hållbara strukturer betyder också tydliga och förutsägbara arbetsförhållanden. Här är det viktigt med en stark nordisk röst om beskattning av nya affärsmodeller och arbetsvillkor för de som arbetar i dessa. Ofrivilligt påtvingade företagare – så kallade falska egenföretagare – och arbetstagare sysselsatta i plattformsekonomin får inte arbeta i ett arbetsrättsligt ingenmansland och nationella och internationella regler ska utformas så att internationella företag – även digitala plattformar – bidrar till samhället. Socialt bedrägeri är ett problem för hela samhällsekonomin då det innebär minskade skatteintäkter och orättvis konkurrens för företagen.
- IT-säkerhet och Big Data får allt större betydelse i arbetslivet. Ny teknologi ska utvecklas med fokus på den enskilda individens kontroll över personliga data. Etiska principer, datasäkerhet, ”Privacy by design” och medborgarens kontroll över de data som insamlas är avgörande.

Investeringar

- Investera i ny teknologi. Ny teknologi är vägen till ökad produktivitet samtidigt som det möjliggör ett bättre arbetsliv. Det ökar konkurrensförmågan, fyller orderböckerna och skapar nya företag samtidigt som etablerade kan fortsätta att utvecklas.
- Offentlig sektor bör investera i ny teknologi och nya lösningar som bidrar till att de nordiska välfärdssamhällena fortsätter att vara hållbara och inkluderande.
- Investera i utbildning. För våra barn och unga, för de som blivit av med sitt arbete och för de som redan är på arbetsmarknaden. För att våra kompetenser ska kunna utvecklas genom hela arbetslivet, även när vi är vuxna, behövs ett livslångt lärande med en efter- och vidareutbildning värdigt namnet. Det kräver en bättre, flexibel utbildning på alla nivåer och mer efter- och vidareutbildning för dem vars arbete, som förr krävde människohänder, nu ersätts eller kompletteras med maskiner.
- Enligt OECD och IMF kännetecknas ekonomier med en lång tradition av social dialog, hög facklig organisationsgrad och bred kollektivavtalstäckning av hög produktivitet, hög konkurrenskraft och hög förmåga att verka stötdämpande i tider av ekonomisk oro. Argumenten för att främja och stimulera social dialog och partssamverkan är många. Därför bör Norden förespråka att EU inom ramen för den kommande långtidsbudgeten (från 2021) inför en helt ny EU-fond för partssamverkan. Syftet med fonden ska vara att främja uppbyggnad, kapacitetsbyggande och utveckling av starka, oberoende och effektiva system för social dialog i de EU-länder där detta behövs.
- Av samma skäl som ovan bör Norden ställa sig bakom och verka för att implementera initiativet ”Global Deal – Together for Decent Work and Inclusive Growth”, nationellt, regionalt och globalt. Det skapar gynnsamma förutsättningar mellan arbetsgivare, arbetstagare och regeringar och kan bidra till fredliga och investeringsvänliga arbetsmarknader samt främja konkurrens och förbättra ekonomisk stabilitet.